

Budapest, a színes város - Zsolnay épület-kerámia Budapesten

A Zsolnay-gyár és Zsolnay Vilmos munkássága akár jelképe is lehetne annak a rohamos fejlődésnek, amely a XIX. Budapest, a színes város - Zsolnay épület-kerámia Budapesten

A Zsolnay-gyár és Zsolnay Vilmos munkássága akár jelképe is lehetne annak a rohamos fejlődésnek, amely a XIX. század utolsó harmadában végbement. Kerámiáit az 1875 és 1918 közötti időszakban szinte minden jelentős bécsi és magyar építész alkalmazta épületeinek díszítésénél. Kiállítás az Ernst Múzeumban. Budapesten 1875 és 1918 között több mint 150 Zsolnay-kerámiával díszített épület készült. Ezek között találunk a magyar művészettörténetben kiemelkedő jelentőségű és kevésbé jelentős épületeket egyaránt. Stílusukat tekintve a historizmus neoreneszánsz irányzatától a magyarországi szecessziós építészet késői alkotásaiig terjednek. A színes, fantáziadús elemek alig láthatóak az utca szintjéről, de sokszor maga a járókelő sem figyel oda az őt körülvevő részletekre. Az Ernst Múzeum kiállítása - három egységbe foglalva - egyrészt a ma is látható budapesti építészeti kerámiákat mutatja be, másrészt a már elpusztult, vagy meg sem valósult Zsolnay-kerámiával díszített épületeket tervek, rajzok, makettek segítségével tárja a közönség elé.

Az Ernst Múzeum kiállítása három fő egységből áll

Az első kiállítási egység a ma is látható budapesti építészeti kerámiákat mutatja be, az épületek építésének időrendjében. E kiállítási részben az épülethomlokzatokon alkalmazott kerámiák mai állapotát Mattyasovszky Zsolnay Tamás (Zsolnay Vilmos dédunokája) által készített fényképfelvételek mutatják be. Ezt a fényképanyagot kiegészítik a Zsolnay-gyár fazonkönyvei, terrakottakönyvei, amelyekben megtalálható az egyes kerámiadíszítések részletes rajza. Itt kerülnek bemutatásra azok az eredeti kerámiadíszek, amelyek ma is fennálló épületekhez tartoznak, de már nincsenek eredeti helyükön.

A második nagy kiállítási egység a kerámia épületen belüli használatára helyezi a hangsúlyt. A rendezés fő szempontja itt a kerámia anyaga, ami által alkalom nyílik a különböző dokumentumok (receptkönyvek, gyártási technikák), valamint a Zsolnay Vilmossal együttműködő fejlesztők tevékenységének ismertetésére. Bemutatására kerül mind a pécsi, mind a budapesti Zsolnay-gyár.

A harmadik egység a már elpusztult, vagy meg sem valósult Zsolnay-kerámiával díszített épületeket mutatja be, tervek, rajzok, elméleti rekonstrukciók, makettek, megmaradt kerámiatöredékek (pl. Belvárosi Plébániatemplom oltára) segítségével. Így például a Földalatti állomásainak felszíni pavilonjairól, amelyeket 1912-ben elbontottak, a Szent István Egyetem Ybl Miklós Építészeti Főiskolai Karának hallgatói készítettek számítógépes, háromdimenziós rekonstrukciókat.

A kiállítás zárásaként megtekinthetők a Fővárosi Állat- és Növénykert elefántháza Zsolnay-kerámiával díszített tornyáról készült fényképek és a tervek, amelyek alapján a korábban lebontott tornyot időközben helyreállították. (A helyreállítást 2000-ban Europa Nostra díjjal ismerték el.)

A tárlat fő egységeit kiegészíti egy olvasósarok, ahol a témára vonatkozó korabeli kritikákat lehet olvasni, valamint egy "videoszoba" is. A kiállítás egyrészt köszöntése a 90. életévét éppen a kiállítás idején betöltő Mattyasovszky Zsolnay Tamásnak, tisztelgés életműve előtt, másrészt a fiatal, a téma iránt elhivatott nemzedék bemutatkozása. A kiállítás helyszíne: 1065 Budapest Nagymező u. 8. A kiállítás időpontja: 2006. január 9. - február 19.

A legnagyobb magyar fazekas

A Zsolnay-kerámiát az 1875 és 1918 közötti időszakban szinte minden jelentős bécsi és

magyar építész alkalmazta épületeinek díszítésénél, köztük Ybl Miklós, Hauszmann Alajos, Otto Wagner, Max Fabiani, Lechner Ödön és Lajta Béla.

A Zsolnay-gyár és Zsolnay Vilmos munkássága akár jelképe is lehetne annak a rohamos fejlődésnek, amely a XIX. század utolsó harmadában végbement, sok tekintetben megvalósítva a század első felének, a Reformkornak az álmait. E jelentős életműből fontos kiemelni Zsolnay Vilmos személyes irányítása alatt született találmányokat (pirogránit, eozin-máz), főként azért, mert ezek meghatározóak voltak az építészeti kerámiák gyártásában is.

A gyáralapítás kezdeményezője Zsolnay Miklós kereskedő volt, aki a hazai ipar fejlesztéséért lelkesülő fiának, Ignácnak szánta, adta át az épületeket díszítő terracotta elemeket és háztartási edényeket készítő kis kőedény manufaktúrát. Zsolnay Vilmos (1828-1900) - akit kortársai a "legnagyobb magyar fazekas"-ként tiszteltek -, bátyja, Zsolnay Ignác kis kőedény manufaktúrájából az Osztrák-Magyar Monarchia egyik legnagyobb finomkerámia-ipari gyárkomplexumát fejlesztette ki a 19. század utolsó harmadában, az általános gazdasági fellendülés, társadalmi átalakulás kedvező időszakában. Sokoldalúan kreatív, gyakorlatias és művészi hajlammal megáldott, igényes személyiség volt. Kereskedőként indult pályáján, csupán élete delétől szentelte minden energiáját gyára személyes irányítására. A szabad munkaerő-áramlás következtében külföldi szakmunkásokat éppen úgy foglalkoztatott gyárában, mint falusi fazekasokat, ezenkívül saját szakember gárdát nevelt a gyári szakiskolában. Alapanyagait maga állította elő, bányák sorát bérelte, vásárolta meg. Foglalkozott ipari porcelángyártással, volt építészeti terrakotta, edénygyártó és kályhagyár részlege, de Zsolnay Vilmos és tehetséges családtagjai számára a legkedvesebb és a legfontosabb a gyár művészi munkássága volt. Számos technikai találmány, speciális összetételű massa, máz, díszítőtechnika kidolgozása fűződik Vilmos nevéhez, elsőként az 1870-es évek során kidolgozott "porcelánfajansz" kerámiaféleség, amelynek világos színű, de porózus alaptestét színes, erős tűzű email kézi festéssel díszítettek.

A külföldi bemutatkozásokon, világkiállításokon (Bécs, 1873; Párizs, 1878; Sidney, 1879; Chicago, 1893; Brüsszel, 1897) számos jelentős díjat nyertek el. Bécsből, Londonból, New Yorkból érkező megrendeléseket teljesítettek. Zsolnay Vilmos periódusában a gyár az ismeretlenségből előretörve versengett a leghíresebbekkel, a kor kerámiaművészetét meghatározó, nemzetközinek tekinthető stílári és technikai tendenciákat követte, ugyanakkor egyéni és jellegzetes módon, rendkívüli formagazdagsággal, színességgel, fantáziával.

Sokoldalú tehetségének köszönhetően Zsolnay Vilmos az építészeti kerámia területén is különleges teljesítményt tudott nyújtani. A szerény terrakotta díszítőtagozatok kezdeti előregyártása helyett az 1880-as évektől jelentős magán- és középületek egész sorának teljes, egyedi kerámia öltözkéjét készítette el. A magyarországi építkezések általános fellendülése következtében a 20. század elején a Zsolnay gyár termelésében az építészeti kerámia meghatározó ágazat lett, az egyedileg tervezett, luxus kivitelezésű megbízatások mellett Budapesten csempe és szaniter áru gyárat is létesítettek.

(felhasznált forrás: zsolnay.hu)